

Amberg Eszter: A nyilvános könyvtárak jegyzékének, valamint a költségvetési szervek jogállásának és gazdálkodásának 2008. évi változásairól

2009. január 1-jén lépett hatályba a költségvetési szervek jogállásáról és gazdálkodásáról szóló 2008. évi CV. törvény¹ (a továbbiakban: Kt.), valamint módosult az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.) és az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Ámr.), amelyek jelentős változást hoznak a költségvetési szervek alapítását, átalakítását, megszüntetését illetően.

A Kt., amely tehát meghatározza a költségvetési szerv fogalmát, típusát, létrehozásának feltételeit, két fő részből áll: az első rész szabályozza a költségvetési szervek jogállását, a második pedig ehhez igazítja, módosítja az Áht. intézményi gazdálkodásának szabályait.

A Kt. 2. § (2) értelmében a költségvetési szerv létrehozásáról jogszabályban vagy határozatban kell rendelkezni. A jogszabály vagy határozat alapján alapító okiratot kell az alapító szervnek² kiadni. A költségvetési szerv alapító okiratának tartalmi elemeit korábban az Áht., jelenleg viszont a Kt. 4. §-a tartalmazza³. Ennek értelmében fel kell tüntetni az alapító okiratban a szakmai alapfeladatot is, amelyet - a könyvtár esetében - az 1997. évi CXL. tv. 55. és 65. §-a határozza meg, ezért indokolt a feladatokat részletesen is felsorolni az okiratban. A költségvetési szervekről a kincstár nyilvános és közhiteles nyilvántartást vezet.

A költségvetési szervek tevékenységük alapján közhatalmi vagy közszolgáltató költségvetési szervek lehetnek, a feladatellátáshoz gyakorolt funkcióik szerint pedig önállóan működő és gazdálkodó vagy önállóan működő költségvetési szervek. Ez utóbbinak négy altípusa van: közintézmény, közintézet, vállalkozó közintézet és közüzem.

Új elemként jelenik meg a jogi személyiségű szervezeti egység, esetében a költségvetési szerv létrehozásáról rendelkező jogszabály (határozat) az önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv egyes szervezeti egységeit jogi személyiséggel ruházza fel. A szervezeti egység jogi személyisége a költségvetési szerv szervezeti és gazdálkodási egységét nem érinti, működésének és gazdálkodásának hatékonyságát nem ronthatja. A szervezeti egység a jogi személyiségét azáltal nyeri el, hogy azt a kincstár az irányító szerv kérelmére, a nyilvános és közhiteles nyilvántartásba a költségvetési szerv külön alszámán bejegyzi, jogi személyisége pedig azzal szűnik meg, hogy a nyilvántartásból törlik. A költségvetési szerv megszüntetésekor a jogi személyiségű szervezeti egységét is meg kell szüntetni.

Véleményünk szerint elfogadható, ha egy könyvtár a polgármesteri hivatal jogi személyiségű szervezeti egysége lenne. Hangsúlyozzuk azonban, hogy az OKM Könyvtári Osztálya jogilag akkor látja biztosítottnak a könyvtár folyamatos működését, ha ténylegesen meg is állapítanak a könyvtár részére a tevékenysége és gazdálkodása keretében szolgáló részleírásokat.

A Kt. második részében az Áht. VII. fejezetének módosításával a költségvetési szervek gazdálkodásának új szabályait határozza meg. Továbbá az Áht. kibővült egy új, VII/A. fejezettel, amely a közfeladatok gazdálkodó szervezetben való részvétellel történő ellátását szabályozza.

Összefoglalva tehát a költségvetési szervek jogállásának és gazdálkodásának újraszabályozásából adódóan a költségvetési szervek besorolása megváltozik. A költségvetési szervek alapító, átalakító, megszüntető okiratának tartalma is újradefiniálódik. Az újonnan

alapított, valamint átalakításra, megszüntetésre, módosításra kerülő költségvetési szervek esetén 2009. január 1-jétől érvényes besorolást, szabályozást kell alkalmazni.

2009. május 15-éig az alapító (irányító) szervnek az irányításuk alá tartozó, már bejegyzett költségvetési szervek közfeladat ellátás módját szervezeti szempontból felül kell vizsgálnia. Ez alapján az alapító (irányító) szervek kötelesek a költségvetési szerveiket a Kt. szerint meghatározott típusokba besorolni, az alapító okiratokat módosítani.

Ezt követően 2009. június 1-jéig az új besorolásnak és az új tartalmi követelményeknek megfelelő alapító okiratot kell beadni a kincstárba.

A Kt. hatályba lépésekor már működő, de be nem jegyzett, illetve alapító okirattal nem rendelkező költségvetési szervek jogállását szintén 2009. június 1-jéig rendezni kell.

A költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat 2010. január 1-jétől kell alkalmazni.

A nyilvános könyvtárak jegyzékét alkotó könyvtárak, költségvetési szervek jogállásának és gazdálkodásának változásait bemutató rövid összefoglaló után tekintsük át magának a nyilvános könyvtárak jegyzékének 2008. évi változásait.

2008-ban négy nyilvános könyvtári jegyzék⁴ jelent meg, amelyekre összesen 25 könyvtár kérte felvételét, végül 20 könyvtár, vagyis a jelentkezők 80 százaléka került fel ténylegesen. A 20. jegyzékre felkerült könyvtár alaptevékenység szerinti megoszlása:

A 2007. év végi állapothoz képest⁵ 1548-ról 1312-re csökkent a nyilvános könyvtárak száma. Egyrészt az említett 20 könyvtárat felvettük a jegyzékre, másrészt a 19. jegyzékről 114, a 20. jegyzékről 86, a 21. jegyzékről 32, a 22. jegyzékről pedig 24 könyvtárat, azaz összesen 256 könyvtárat töröltünk az önkormányzatok kérésére. Azaz a 2007. évi "törlési boom" után, 2008-ban már az előző évihez képest 40 százalékkal kevesebb könyvtárat töröltünk a jegyzékről.⁶

A nyilvános könyvtárak jegyzéke 2002-2008

Az idei és a tavalyi táblázat adatait összevetve megállapítható, hogy továbbra is a legnagyobb változás a községi (és iskolai) könyvtárak számában mutatkozik. 2007-hez képest kb. 20 százalékkal csökkent a számuk. Fontosnak tartom kiemelni, hogy immár az országos szakkönyvtárak valamennyien reprezentálják magukat a jegyzéken; számuk ismét 11-re emelkedett. 2008-ban beküldte hitelesített iratait és felvettük a jegyzékre - mint országos szakkönyvtárat - az Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet (ESKI) Országos Egészségpolitikai Szakkönyvtárát. 1987-2004 között szervezetileg a Medinfo alá tartozott az Egészségügyi Minisztérium Könyvtára. 2004-től a Medinfo jogutódja az Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet (ESKI) lett. Ettől kezdve az Egészségügyi Minisztérium Könyvtára az ESKI Egészségpolitikai Szakkönyvtára egyik telephelyeként működött tovább. 2006 őszétől a két könyvtár szervezetileg is, helyileg is összevontan működik az Egészségügyi Minisztérium épületében.

A 2008-ban a jegyzékről elutasított öt könyvtárból kettő szakkönyvtár és három községi (és iskolai) könyvtár volt. Az elutasítások oka egyrészt az volt, hogy nem a könyvtár iratait küldték be, illetve a beküldött iratok szerint korlátozottan nyilvános (vagy nem nyilvános) a könyvtár. Másrészt a jegyzékre jelentkező könyvtár alapító okirata nem tartalmazta az okirat valamennyi kötelező tartalmi elemét.

A köztársasági elnök a 140/2008. (VI. 25.) KE határozat értelmében 2008-ban nyolc nagyközségnek adományozott városi címet. Év végéig négy önkormányzat⁷ küldte be a Könyvtári Intézetbe a hiteles, módosított alapító okiratot. 2008-ban a megyei könyvtárak

módszertanos kollégáinak közreműködésével sok várost tudtunk elérni, és a kérő szó végre meghallgatásra talált, az önkormányzatok beküldték könyvtáraik módosított alapító okiratát.

Városi címet kapott települések,

amelyek módosított alapító okiratát továbbra is várjuk⁸

Hajósnek és Örkénynek nincs nyilvános könyvtára, Kemece és Fertőszentmiklós pedig az önkormányzat szakfeladatán működik. Csak újfent ismételni tudom, hogy az OKM Könyvtári Osztálya a polgármesteri hivatal szakfeladatán gazdálkodó könyvtárat az első megjelenést követően már nem vesz fel a nyilvános könyvtári jegyzékre és nem is tart fent a jegyzéken, mivel jogilag akkor látja biztosítottnak a könyvtár folyamatos működését, ha az önkormányzat garantálja, hogy legalább a könyvtár éves állománygyarapítási keretéről a könyvtáros dönthet szakmai indokok alapján. Továbbá az 1997. évi CXL. tv. 67. §-a szerint a városokban elsődlegesen önálló intézményben kell a nyilvános könyvtári ellátást biztosítani. Ez esetben pedig 2009. január 1-jétől a költségvetési szervek jogállásáról és gazdálkodásáról szóló 2008. évi CV. tv. 4. §-a szerint el kell készíteni a könyvtár alapító okiratát.

A költségvetési szervek jogállásának és gazdálkodásának újraszabályozásának következtében minden önkormányzatnak⁹ 2009. május 15-ig felül kell vizsgálnia a feladatellátó szervezetrendszerét, és rendezniük kell a költségvetési szervek jogállását. Ez alapján az önkormányzatok kötelesek költségvetési szerveiket a 2008. évi CV. törvény szerinti kategóriákba besorolni, az alapító okiratokat módosítani. A törvény szerint az új típusokba történő besorolásnak 2009. június 1-ig kell megtörténnie. A fentiek következtében a nyilvános könyvtárak jegyzékén szereplő könyvtárak alapító okirata is módosul. Kérjük, a kollégákat, hogy szíveskedjenek felhívni fenntartójuk figyelmét arra, hogy a hitelesített okiratokat a Könyvtári Intézet részére ne felejtsek el 2009. december 31-éig beküldeni. A terveink szerint 2009-2010 folyamán e módosított alapító okiratok feldolgozását összekötjük a nyilvános könyvtárak jegyzékének folyamatos revíziójával.

JEGYZETEK

1 Ld. Magyar Közlöny 2008. évi 187. szám (XII. 22.)

2 Kivéve a törvény által létrehozott, vagy a Kormány vagy miniszter irányítása vagy felügyelete alá nem tartozó, valamint a kormányrendelettel létrehozott költségvetési szervet, amelynek alapító okiratát az irányító szerv, a minisztérium és a kormányhivatalát pedig a miniszterelnök adja ki.

3 Ezek a költségvetési szerv neve, székhelye, létrehozásáról rendelkező jogszabályra (határozatra) való hivatkozás, jogszabályban meghatározott közfeladata, alap-, kiegészítő-, kiegészítő, vállalkozási tevékenysége, működési köre, irányító szervének neve, székhelye, típus szerinti besorolása (a tevékenységek jellege, a közszolgáltató szerv fajtája és a feladatellátáshoz kapcsolódó funkciója alapján), vezetőjének (vezető szerve, testülete tagjainak) kinevezési, megbízási, választási rendje, foglalkoztatottjaira vonatkozó foglalkoztatási jogviszony (jogviszonyok) megjelölése.

4 Kulturális Közlöny, 2008. 3. sz. 105-116. p.; Kulturális Közlöny, 2008. 11. sz. 707-716. p.; Kulturális Közlöny, 2008. 17. sz. 953-959. p.; Kulturális Közlöny, 2008. 24. sz. 1165-1171. p.

5 Vö.: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2008. 5. sz. 11. p.

6 2005-ben 71 db, 2006-ban 165 db, 2007-ben 439 db könyvtárat töröltünk a jegyzékről.

7 Halásztelek, Isaszeg, Pusztaszabolcs és Rudabánya.

8 2006-ban egy nagyközség se kapott városi címet.

9 Pontosabban költségvetési szervet alapító (irányító) szervek.